

ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ವಿಮರ್ಶೆ.

ರಾಜಶೇಖರ ಬಡಿಗೇರ

ಸಂಶೋಧನಾರ್ಥಿ

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2023/09/rajashekar-badiger/>

ABSTRACT:

ಕನ್ನಡದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮನ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಕನ್ನಡದ ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೂ ಇದೊಂದು ಧರ್ಮದ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವ ಕಾವ್ಯವೆಂದೂ ಭವಾವಳಿಯ ನೀರಸ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಏರಬೇಕಾದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಕನ್ನಡದ ವಿಮರ್ಶಕರು ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಕಾವ್ಯದ ಯಶಸ್ಸಿನ ಕಡೆ ಸಾಗಲು ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಯಶೋಧರ ಅಮೃತಮತಿಯರ ಪ್ರಣಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿರುವಂತಿದೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗಳಂತೆ 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ' ಕಾವ್ಯ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾದ ಚರ್ಚೆಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ವಿಮರ್ಶಕರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ನಡೆಸಿದ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಬೌದ್ಧಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಹ ಯಾವುದೇ ಘಟನೆ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಮ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸದಂತಹ ಘಟನೆ ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮೂಡಿಬಂದಾಗ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಓದುಗರ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಜನ್ಮನ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಕಾವ್ಯ 'ಅಷ್ಟಾವಂಕ ಅಮೃತಮತಿಯರ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಬಂಧ, ಅಂದರೆ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಪರಪುರುಷ ಪರಸ್ಪರ ಒಲಿಯುವಂತಹ ಸಂಬಂಧವಾಗಲಿ ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲದ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ವಿರಳವಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವಂತದ್ದು. ಇದೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಜೀವನದ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

KEYWORDS:

ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ, ಜನ್ಮ, ಜೈನ, ಯಶೋಧರ, ಅಮೃತಮತಿ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಪ ರನ್ನಾದಿ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಪ್ರತಿಭೆ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗಳು ಎರಡು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದು 12ನೇ ಶತಮಾನ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಘರ್ಷ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಾಳಿ ಬಂದ ಕವಿ. ತನ್ನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಅಸಾಧಾರಣವಾದುದೆಂಬ ಆತ್ಮಪ್ರತ್ಯವಿದೆ ಜನ್ಮನಿಗೆ. ತಾನೊಬ್ಬ ಉಭಯ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ; ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಅಖಿಳಕಳಾನಿಪುಣರ ಬೆರಳೆತ್ತಿ ಗೆಲ್ಲುವ ಶಕ್ತನೆಂದರೆ ಚತುರ್ವಿಧಪಂಡಿತನಾದ ತಾನೊಬ್ಬನೇ; ತನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಶ್ರೀಗಂಧದಂತೆ, ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಂತೆ ಮುತ್ತಿನಂತೆ, ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಂತೆ ಇವೆ; ತನಗೆ ಇದಿರಾರು? ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಲೌಕಿಕ ಉನ್ನತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಜನ್ಮ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಚಾರಚೋರವೀರರ ಕಥೆಯಂತೆ 'ಬಾಯ್ಸವಿಯ ಮಾತುಗಳಂ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲ; ಬಾಳಬಟ್ಟೆಯ ಪರಮಾಗಮ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಕವಿ ಜನ್ಮ ಬರೆದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ, (1209) ಇನ್ನೊಂದು ಆನಂತನಾಥ ಪುರಾಣ (1230) ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳು ಜೈನರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಜೀವದಯಾಷ್ಟಮಿಯಂದು ದುರ್ಗಿಗೆ ಪ್ರಾಣಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ದುರ್ಗಾಷ್ಟಮಿಯ ಜೈನರಿಗೆ ಜೀವದಯಾಷ್ಟಮಿ ಜೈನಶ್ರಾವಕರು ಉಪವಾಸವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮರುದಿನ ಪಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ಇದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ಇದು "ಪಾರಣೆ ಕವಿಗಳೆ" ಜೈನರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಜನ್ಮಕವಿಯು ವಾದಿರಾಜನ ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಸುಮಾರು 300 ಕಂದಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ನಾಲ್ಕು ಅಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಈ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಕಾವ್ಯ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾದ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವ ಇದಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಅನೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿಭಿನ್ನ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬೌದ್ಧಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

“ಯಶೋಧರ-ಅಮೃತಮತಿಯ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವೇ 'ಯಶೋಧರ

ಚರಿತೆಯ' ತಿರುಳು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಆ ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳಂತೆ ಇದೂ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಹೊರತು, ಅದೇ ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾಳವಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರು "ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಒಟ್ಟಿನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಗೌಣವೂ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವೂ ಆಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು ಅಗತ್ಯ.... ಇದನ್ನು ಒಂದು ಪ್ರಣಯ ಕಥೆ ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಅದು ಕಾವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸತ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ" ² "ಪ್ರಣಯ ನಿರೂಪಣೆಯಂತೂ ಕವಿಯ ಇಚ್ಛೆ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಕಾಮವಿಕಾರ ನಿರೂಪಣೆಯೆಂದರೂ "ಕಾಮವಿಕಾರ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿಯೇ" ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲ.... ಈ ಸಂಸಾರ ನಿಸ್ಸಾರ, ವೈರಾಗ್ಯವೆ ಜೀವನದ ಪರಮಮಾರ್ಗ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದೆ ಕವಿಯ ಉದ್ದೇಶ" ³ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕ.ವೆಂ.ರಾಘವಾಚಾರ್ ಅವರು 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಣಯ ಕಥೆ ನಿರೂಪಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಧರ್ಮ ಭೋಧನೆಗಾಗಿ ಗ್ರಂಥ, ಯಶೋಧರನ ಆತ್ಮ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದು ಕವಿಯ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯ, ಅಮೃತಮತಿಯ ಪ್ರಣಯ ದ್ರೋಹದ ಪ್ರಕರಣ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಇಲ್ಲವೆ ಗೌಣ" ⁴ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಮೃತಮತಿಯ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಕರಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗಣ್ಯವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಅದು ವಾಚಕರ ಅಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಕೆರಳಿಸುತ್ತದೆ, ಅವರನ್ನು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ; ಗುರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದಾರಿಯಾಗಿ ಅದು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜನ್ನನ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ಧಾರ್ಮಿಕವಾದುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದೊಂದನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ' ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಿಸಿ, ಹೊರಡುವುದು ಅತಿರೇಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಣಯ ಚಿತ್ರಣವೊಂದೆ ಜನ್ನನ ಗುರಿ ಎಂದು ವಾದಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಒಂದು ತುದಿಯಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ, ಪ್ರಣಯ ಅವಿಷ್ಕಾರ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾಗಲಿ, ಸತ್ವವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತಹ ಯಾವುದೇ ಘಟನೆ ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಮ-ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಘಟನೆ ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಖರವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿದಾಗ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಓದುಗರ ಹಾಗೂ ವಿಮರ್ಶಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಾವಂಕ-ಅಮೃತಮತಿಯರ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಬಂಧ, ಅಂದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಪರಪುರುಷ ಪರಸ್ಪರ ಒಲಿಯುವಂತಹ ಸಂಬಂಧವಾಗಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಜೀವನದಲ್ಲೂ ವಿರಳವಾಗಿಯಾದರೂ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವಂತಹದ್ದು. ಇದೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ, ಇದು

‘ಜೀವನದ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆ’ಯೆಂದೂ ವಿಮರ್ಶಕರು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಜೀವನದ ಮೂಲಭೂತ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಸ್ವರೂಪ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾಗಿದೆ. ಅಂತೇ ಅದು ಒಂದು ಕಾಲದ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಬಲ್ಲದು’ ಎಂದು ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತುಕೋಟಿ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕುತೂಹಲ ಓದುಗ, ವಿಮರ್ಶಕರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಆದರೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಜನ್ಮನ ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾ.ಯ, ಧಾರವಾಡಕರ ಅವರು ‘ವಿಧಿಯ ಮಸಕವೆ ಕಾರಣ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್.ಆರ್. ಹೆಗಡೆ ಅವರು ‘ಅಮೃತಮತಿಯ ಪ್ರಣಯ ಒಂದು ವಿಪರೀತ ಮನೋವಿಕಾರ’ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಎಲ್.ಆರ್.ಹೆಗಡೆ ಅವರು ವೈಪರೀತ್ಯ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಂದ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ ಅವರು ‘ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ, ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಚಿತ್ರಣ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ‘ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ’ಯಂಥ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಂಜಸ ಎಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ.... ಬೆಂತರದ ಪ್ರಸಂಗ, ಭವಾವಳಿ, ಮಾರಿದೇವತೆಯ ಮನಃಪರಿವರ್ತನೆಯ ಮುಂತಾದ ವಾಸ್ತವಿಕವಲ್ಲದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಮರ್ಶಕರು ಅಮೃತಮತಿಯ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಾಸ್ತವಿಕ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಚ್ಚಿನೋಡುವುದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ ಯಾರಲ್ಲೂ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಲ್ಲ, ಕಾರಣವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ಕುತೂಹಲವಿದೆ ಅಷ್ಟೇ, ಬೆಂತರದ ಪ್ರಸಂಗ, ಭವಾವಳಿ ಮಾರಿದೇವತೆಯ ಮನಃಪರಿವರ್ತನೆ ಮುಂತಾದವು ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸರ್ವವಿದಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಯಾವ ವಿಮರ್ಶಕರೂ ಚರ್ಚಿಸಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಕರು ವಾಸ್ತವಿಕವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮೃತಮತಿ-ಅಷ್ಟಾವಂಕರ, ಅಂದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಪರಪುರುಷರ ಪ್ರಣಯಪ್ರಸಂಗ ಅಪ್ಪಟ ವಾಸ್ತವಿಕ ಅಂಶವಾದುದರಿಂದಲೇ, ಹಿಂದೆಯೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಚಲಿತ

ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅದರ ಬಗೆಗೆ ಬಹು ವಿಮರ್ಶಕರು ಬಹುವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಅನ್ನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಬಹು ವಿಮರ್ಶಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವ ಅಮೃತಮತಿಯ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗ ಮತ್ತೆ ಮುಂದೂ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

“ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಮೃತಮತಿಯ ಅಷ್ಟವಂಕರ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಚಂಡ ಶಾಸನನ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೂ ಇದೆ, ವೈಷಮ್ಯವೂ ಇದೆ. ಅಮೃತಮತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತ ಮುಖ್ಯಕಥೆಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಚಂಡಶಾಸನ ಕಾಂಡ ಮುಖ್ಯ ಕಥೆಯೊಡನೆ ಸಾವಯವ ಸಂಬಂಧ ಪಡೆಯದೆ ಒಂದು ಪರಿಶಿಷ್ಟದಂತಿ- ದೆ. ಚಂಡಶಾಸನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ‘ಪ್ರಣಯ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಔಪಚಾರಿಕವಷ್ಟೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಏಕಮುಖವಾದುದು. ಯಶೋಧರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟವಂಕರು ಕೂಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಚಂಡಶಾಸನನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ‘ವಿಕೃತಕಾಮ’ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅಮೃತಮತಿಯದೇನೋ ಅರ್ಥವಾಗದ ವಿಕೃತಕಾಮ; ಆದರೆ ಚಂಡಶಾಸನನದು ಅಸಹಜವೇನೂ ಅಲ್ಲದ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಕಾಮ, ವ್ಯಾಮೋಹ, ಅಂತೂ ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ವಿಜೃಂಭಿಸುವುದು ಧರ್ಮ ಬಾಹಿರವಾದ ವಿಷಯ ಲಾಲಸೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಜನ್ನನ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಮೃತಮತಿಯ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸ್ತ್ರೀಮುಖ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಮುಖಗಳ ಎರಡರ ಉಜ್ವಲ ಚಿತ್ರ ಈ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅಮೃತಮತಿಯ ಕ್ಷಣಿಕ ಕಾಮವಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಅಜೀವ ವ್ಯಾಮೋಹವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರಲ್ಲೂ ವಿಸಿತಾರಾಮಯ್ಯ, ಅವರು “ಪ್ರೇಮವು ಒಂದು ವಿನೋದದ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಕ್ಷಣಿಕ ಲಾಲಸೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಮೃದುಗತಿಯಿಂದ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕಠಾರಿಯಂತೆ ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಇರಿದು ಹೊಕ್ಕಿತು ಇವರಿಬ್ಬರ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಣಯ ಉನ್ಮಾದವೆ ಆದರೂ ಉಗ್ರವಾದುದೆ ಆದರೂ ಸ್ಥಿರವಾದುದು. ಶುಚಿಯಲ್ಲದ ಇಬ್ಬರನ್ನು-ಒಂದು ಕಡೆ ಹೆಣ್ಣಿನ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಗಂಡಿನ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ನನು ತೋ- ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳು”⁶ ಆಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯ ಕಥೆಯಂತೆ ಪ್ರಣಯ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು.

ಒಂದು ಪ್ರಣಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಉಂಟು. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಎರಡು ಗಂಡು; ಇಲ್ಲವೆ, ಒಂದು ಗಂಡು ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು. ಒಂದು ಗಂಡು ಎರಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ತೋರಿಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಒಂದು, ಎರಡು ಗಂಡಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಹೆಣ್ಣಾಗಿರಬಹುದು, ಗಂಡಾಗಿರಬಹುದು. 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮಡದಿ ಅಮೃತಮತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಚಲಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ಚಂಡಶಾಸನ ಕಣ್ಣು ಮಿತ್ರನ ಮಡದಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಸನ್ನಿವೇಶ ರುದ್ರ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಅಂತ ದುರಂತ"⁷ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ಒಂದೊಂದು ಹೆಣ್ಣು, ಎರಡೆರಡು ಗಂಡಿದೆ. ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಣಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಜನ್ನನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ (ಚಂಡಶಾಸನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ) ಮತ್ತೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. (ಅದೆ ಪು-31)

ಎಳ ವೆಳ್ಳಿಂಗಳ್ ನನೆಗಣಿ

ಮಳಯಾನಿಳನಿಲ್ಲಿ ಮೂವತರೋಳಗಾರೋ ಕುತೂ

ಹಳಮಾದಪುದನ್ನದ ಕ

ಕೊಳನಿ ಯಶೋಧರಕುಮಾರನಂ ಕಾಣಲೊಡಂ (ಯ.ಶ.2-7)

ಪರನೃಪರ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ

ಕುರುಳಾಕರ್ಷಣದೆ ನೀಳ್ ತೋಳ್ ಮೆರುವುದು ಪೇ

ರುರದೊಳ್ ನೆಲಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ

ಕರಿಣಿಗೆ ಬಾಳಿಸಿದ ರನ್ನದಮುಳ್ಳಂಬದವೊಲ್" (ಯ.ಶ.2-8)

ಹೀಗೆ ಯಶೋಧರನ ಮನ್ಮಥ ರೂಪ ಹಾಗೂ ಧೀಮಂತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ.

ಅಮೃತಮತಿ ಗಡ ಯಶೋಧರ

ನ ಮನಃ ಪ್ರಿಯೆಯಾಕೆ ದೀವಮಾಗೆ ಪುಳಿಂದಂ

ಸುಮನೋಬಾಣಂ ತದ್ವ್ಯಾ

ರಮಣನನೊಲಿದಂತೆ ಗೋರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರ್ಕುಂ" (ಯ.ಶ.2-9)

ಅಮೃತಮತಿ ಯಶೋಧರನ ಏಕೈಕ ಮನಃ ಪ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಹೊರತು, ಯಶೋಧರ ಅಮೃತಮತಿಯ ಮನಃಪ್ರಿಯನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಅವಳನ್ನು ದೀವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪುಳಿಂದನಾದ ಸುಮನೋಬಾಣ ಯಶೋಧರನನ್ನು ತನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಗೋರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. 'ಪೌದನಪುರಕೃಮಧಿಪತಿ ವಿರಾರಿನೃಪಾಲ ಶಿರಃ ಖಿರಶಾಣಿ ನಿಘೃಷ್ಟ ಭುಜಾಕೃಪಾಣಕಂ ವಸುಷೇಣಂ' ಎಂದು

ವಸುಷೇಣನ ಶೂರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಇವನಿಗೆ ಐನೂರು ಸತಿಯರು.

ಆಯೂರ್ವರೋಳಂ ಸುನಂದೆ ಪಿರಿಯಳ್ ವಸುಷೇಣನ ಚಿತ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂ

‘ಭೂಕಾಂತನಕಣ್ಣಳೇಂ ನಲಿವುಪೋ ನಂದಾಮಹಾದೇವಿಯೋಳ್’

ಅಳವಡೆ ಭುಜದೋಳ್ ಮೈಗಮದ

ತಿಳಕದವೋಲ್ ಸಕಲಧರಣಿ ಯೌವನ ಭೂಷಾ

ವಳಿಯನೆ ತಿರ್ದುವನಾ ನೃಪ

ಕುಳಶೇಖರನಮೃತಮತಿಯ ಮುಖದರ್ಪಣದೋಳ್

(ಯ.ಶ 2-17)

ರಾಜ್ಯಭಾರ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ಭಾರವಾಗದೆ ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕದಂತೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಅವನ ಭುಜದ ಮೇಲಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಅಷ್ಟು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಅವನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವನೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಯೌವನದಿಂದಾಗಿ ಅಮೃತಮತಿಯಲ್ಲಿ ಧನ್ಯತಾಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು. ಯಶೋಧರ-ಅಮೃತಮತಿಯರ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ (ವಾದಿರಾಜನಲ್ಲಿರುವಂತೆ) ಅವರಿಬ್ಬರ ರತಿಕೂಟವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜನ್ಮ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ತನುಸೋಂಕಾಲಿಂಗನ ಚುಂ

ಬನದೆ ಸುರತದಿಂ ಸವಿ ರತಪ್ರೌಢಿಯಿನಾ

ತನುವಂ ಮರೆಯಿಸೆ ಅರೆಯದೆ

ಮನೋಜನಾಡಿಸುವ ಜಂತ್ರದಂತಿರೆ ನೆರೆದರ್

(ಯಶೋರ ಚರಿತೆ-2-24)

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ‘ಮನೋಜನಾಡಿಸುವ ಜಂತ್ರದಂತಿರೆ ನೆರೆದರ್’ ಎಂಬುದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು. ಈ ಮಾತು ಯಶೋಧರನಿಗಿಂತ ಅಮೃತಮತಿಗೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಿದೆ. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಯಶೋಧರನೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದಳೆಂಬುದು ಈ ಮೊದಲೆ (2-17) ತಿಳಿದರೂ ಅದು (ಕಾಮದ) ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿಯೇನೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಈ ಮಾತಿನಿಂದಾಗಿ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಒಮ್ಮೆಗೇನೆ ಅಮೃತಮತಿಯ ಮನಸ್ಸು, ಕಿಂಚಿತೂ ಹೋರಾಟವಿಲ್ಲದೆ, ಇದುವರೆಗೆ ತಾನು ಒಮ್ಮೆಯೂ ನೋಡಿರದ ಅಪರಿಚಿತ ಅಷ್ಟಾವಂಕನಲ್ಲಿ ‘ಪದ್ಮಪತ್ರದ ಜಲಬಿಂದು’ವಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವೇಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ.

‘ಹೃದಯಪ್ರಿಯರಂತೋರಗಿನ ಪದದೋಳ್’...

ಕರುಮಾಡದ ಪಕ್ಕದೊಳಿದ ಪಟ್ಟಿದಾನೆಯ ಬದಗಂ”

ಬಿನದಕ್ಕೆ ಪಾಡುತ್ತಿರೆನು

ಣ್ಣಿನಿ ನಿದ್ರೆಗೆ ಕತಕ ಭೀಜಮಾಯ್ತನೆ ಮೃಗಲೋ

ಚನೆ ತಿಳಿದಾಲಿಸಿ ಮುಟ್ಟಿದ

ಮನಮನೆ ತೊಟ್ಟನೆ ಪಸಾಯದಾನಂಗೊಟ್ಟಿಳ್ (ಯ.ಚ.2-28)

ಅಂತೆಸೆಯೆ ಪಾಡುತ್ತಿರೆ... ವಿಕಲಸ್ವಾಂತೆಗೆ ನೋಡುವ ಕೂಡುವ ಚಿಂತೆ ಕಡಲ್ವರಿದುದಂದು ಬೆಳಗಪ್ಪಿನೆಗಂ’ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದ ಆದರೂ, ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಸುಪ್ತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕಷ್ಟದಿಂದಾರೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದವಳು, ಒಂದು ಮಗುವಿನ ತಾಯಿಯಾಗಿದ್ದವಳು, ತುಸುವಾದರೂ ಹಿಂದು ಮುಂದನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಈಗಾಗಲೇ ‘ಹೃದಯಪ್ರಿಯರ್’ ಆಗಿದ್ದವರು-ಹೀಗಾದುದರಿಂದ ಏಕೆ ಹೀಗಾದಳೆಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆಯೆ ಹೊರತು ಅವಾಸ್ತವವೆನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ” ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ ಅವರು “ಅವಳು ಯಶೋಧರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದದ್ದರಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಒಲಿದು ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ... ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.⁸ ‘ಅತ್ತ ಅಮೃತಮತಿ ಮನದನ್ನಳಪ್ಪ ಕೆಳದಿಗೆ ಮನಮಂ ಮುಂದಿಟ್ಟು’ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಕೆಳದಿ ಹಿಂತಿರುಗುವವರೆಗೂ ಮನುಜೇಂದ್ರಾಂಗನೆ’ ಆದ ಅಮೃತಮತಿ ವಿಷಣ್ಣಾನನೆ ಮಾರ್ಗವಲಗ್ನನೇತ್ರ ಉಚ್ಚಾಸ್ವನಿಪ್ರಾಧರ ರುಚಿ ಆಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಕೆಳದಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ “ನೀನಂತಪ್ಪ ಕಾಮದೇವಗಂತಾಯ್ತರಿಸಿ ಕೂತೆಯೆಂದಾನರಯೆಂ, ಈ ದೊರೆಯನೆಂದು ತೋರಲ್ ಮೋದಿನಿಯೊಳಗಾತನಲ್ಲದಿಲ್ಲ” ಎಂದರೆ ಪೇಳ್ ಪೇಳ್ ಕಾದಲನಂತಿರೆ ಚೆಲ್ವನೆ, ದೂದವಿನೀನೆನ್ನ ಕೊಂದೆ’ ಎಂದು ಅಮೃತಮತಿ ಕಾತರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಷ್ಟಾವಂಕನ ರೂಪವನ್ನು ಕೆಳದಿ ವರ್ಣಿಸಲು, ಅಮೃತಮತಿ ‘ಗ-ರಿಗರಿಕೆ ಕೊರಲೆಳೀಕ್ಷಣದೊಳ್ ವಾರ್ಬಿಂದು, ಮಿಡುಕೆದೆಯೊಳೊದನೆ ಪುಳಿಂದನ ಕಣೆ ನಟ್ಟುನಿಂದ ವನಹರಣಿ’ಯಂತಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಕರಿದಾದೊಡೆ ಕತ್ತುರಿಯಂ

ಮುರುಡಾದೊಡೆ ಮಲಯಜಂಗಳಂ ಕೊಂಕಿದೊಡೇಂ

ಸ್ಮರಚಾಪಮನಿಳಿಕಯ್ತರೆ

ಮರುಳೇ ಪೊಲ್ಲಮೆಯೆ ಲೇಸು ನಲ್ಲರ ಮೆಯ್ಯೊಳ್ (ಯ.ಚ.2-42)

ಒಲವಾದೊಡೆ ರೂಪಿನ ಕೋ

ಐಲೆಯೇವುದೋ ಕಾರ್ಯಮಾಗೆ ಕಾರಣದಿಂದಂ

ಫಲಮೇನಿಂದೆನಗಾತನೆ

ಕುಲದೈವಂ ಕಾಮದೇವನಿಂದ್ರಂ ಚಂದ್ರಂ (ಯ.ಚ.2-43)

ಎಂದು ಅಮೃತಮತಿ ಕೆಳದಿಗೆ ಲಂಚಮನ್ನಿತ್ತು, ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿ, ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲು ಅಷ್ಟಾವಂಕ ಒಪ್ಪುವನೊ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅಮೃತಮತಿ ಚಿಂತಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳ ಸಂಧಿಸಿದೊಡೆ, ಅಮೃತಮತಿ ರಾತ್ರಿ ದಿವಮಾತನೊಳೆ ಸಲಿಸಿದಳೆ ತೆರೆಪುಗಳಂ.’

‘ಆ ವಿಕಟಾಂಗನೊಳಂತಾ

ದೇವಿಗೆ ರುಚಿಯಾಗೆ ರತಿಫಲಾಸ್ವಾದನದೊಳೆ

ಬೇವಂ ಮೆಚ್ಚಿದ ಕಾಗೆಗೆ

ಮಾವಿಳದಪ್ಪಂತೆ ಪತಿಯೊಳಿಳಿದಾಯ್ತು ಮನಂ’ (ಯ.ಚ.2-45)

ತನಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ಯಶೋಧರನನ್ನು ಗೋರಿಗೊಳಿಸಲು ಪುಳಿಂದನಾದ ಸುಮನೋಬಾಣ ಅಮೃತಮತಿಯನ್ನು ದೀವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಕವಿ ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟಾವಂಕ ರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೆಳದಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಅಮೃತಮತಿ ‘ಗರಿಗರಿಕೆ ಕೊರಲೊಳೀ ಕ್ಷಣದೊಳೆ ವಾರ್ಬಿಂದು ಮಿಡುಕೆದೆಯೊಳೊದನೆ ಪುಳಿಂದನ ಕಣೆ ನಟ್ಟುನಿಂದ ವನಹ-ರಿಣಿ’ಯಂತಾದಳೆಂಬುದನ್ನು ಕವಿ ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ‘ಬೀಟಿಯ ಕಾಲಿಂ ಬಾರೇಳೆ’ ಬದಗನು ಒದೆದರೂ, ಅಮೃತಮತಿ ‘ಕೇರೆ ಪೊರಳ್ಳಂತೆ’ ಅಷ್ಟವಂಕನ ಕಾಲಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ತಡವಾದುದುಂಟು ನಲ್ಲನೆ

ಬಡಿ ಮುಳಿಯದಿರರಸನೆಂಬ ಪಾತಕನೆನ್ನಂ

ತೊಡೆಯೇರೆಸಿ ಕೇಳಿಕೆಯಾ

ದೊಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆನುಂತೆ ನಿಲಲಣ್ಣವನೇ’ (ಯ.ಚ.2-51)

‘ಕವಿಸವಿ ದನಿ ಕಣ್ಣವಿ ರೂ

ಪವಧರಿಸೆಲೆ ಗಜವೆಡಂಗ ನೀನುರೆದೊಡೆ ಸಾ

ವವಳೆನೆ ಮಿಕ್ಕ ಗಂಡರ್

ಸವಸೋದರರೆಂದು ತಿಳಿಪಿದಳೆ ನಂಬುಗೆಯಂ’ (ಯ.ಚ.2-52)

ಅಷ್ಟಾವಂಕನ ಅಷ್ಟಾವಕ್ತ ರೂಪವೆ ಅಮೃತಮತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ರುಚಿಯಾಗಿದೆ. ಯಶೋಧರ ಅಮೃತಮತಿಗೆ ‘ನಗೆನುಡಿಯ ನೆವದೆ ನೆಯ್ವಿಲ ಪೂವಿಂದಂ ಪೂಯೈ.... ಸಂಪಗೆಯಲರ್ಗಂಪು ಪೊಯ್ವು ತುಂಬಿಯ ತೆರೆದಿಂ’ ಅಮೃತಮತಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಯಶೋಧರ ಕೊಂಕಿನಿಂದ ಅಕಟಕಟ ನೊಂದಳೆತ್ತಿರೆ ಸುಕುಮಾರಿಯನ್’ ಎಂದುದಲ್ಲದೆ

ದೈವದಿನೆಂತಕ್ಕಿಂದಿನ

ಸಾವೋಸರಿಸಿದುದು ಕರ್ಣಭೂಚಾವಳಿ ಭೂ

ಪಾವಳಿಯಾಗದೆ ಸೆಳೆದೊಡೆ

ಸಾವಲ್ಲಿಗೆ ಕಯ್ಯುವಾಯ್ತು ನೆಯ್ತು ಕುಸುಮೆ' (ಯ.ಚ.2-69)

ಎಂದು ಪೋದಿರುಳಿನ ಕಿತ್ತಡ'ವನ್ನು ಮೂದಲಿಸಲು

ಏನೋ ಅರೆಕೊರೆಗಳಲ್ಲದಿದ್ದ, ಏಕೈಕ ಪತ್ನಿಯಾದ, ಯಶೋಮತಿ ಎಂಬ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿಯಾದ ಅಮೃತಮತಿ, ಅವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಯೂ ನೋಡಿರದ ಅಪರಿಚಿತ ಪರಮರುಷನೊಬ್ಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಕೆಳದಿಯ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಬಿಡುವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನೊಡನೆ ಕಳೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ತನ್ನ ಪತಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಹಂಗಿಸಿದುದನ್ನೇ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪತಿ ಹಾಗೂ ಅವನ ತಾಯಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟದ್ದರೂ ಬಿಡತೆ ವಿಷಹಾಕಿ ಕೊಲ್ಲುವುದರ ಮೂಲಕ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದೆ ಅಮೃತಮತಿ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯ ಬಳಿ ಕನಸಿನ ನೆವದಿಂದ ಮರೆಸೆ, ತಲ್ಲಣದಿಂದ ತಾಯ್ ನೆನದಳ್, ಪೊಲ್ಲಮೆಯಂ, ವಂಚನೆಯಲ್ಲಿಯುವೊಳ್ಳು ಮಾಡಲಾರದು ಕಡೆಯೊಳ್, ಅಡಸಿದ ನಲ್ಲಳ ತಪ್ಪಂ, ತಡವಿಕ್ಕಿದೊಡೇರು ಭವದ ಕೇಡಡಸುವ ಕಿರನುಡಿಯಂ, ನುಡಿವಳ್ ತಾಯೊಂದಡಸಿದೊಡೇ ರಡಿಸಿತೆಂಬ ನುಡಿ ತಪ್ಪುಗುಮೇ' ಎಂದಿದೆ. ಕವಿ ಅಭಯರುಚಿಯ ಮೂಲಕ 'ಮನಸಿಜನ ಮಾಯೆ ವಿಧಿವಿಳಸನದ ನೆರಂಬಡೆಯ ಕೊಂದು ಕೂಗದೆ ನರರಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಮ ಮತ್ತು ವಿಧಿ, ಒಂದನ್ನೊಂದು ಬಿಟ್ಟರದ ಒಂದೆ ನ್ಯಾಣದ ಎರಡು ಮುಖಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟಾಯಿತು, ಇಲ್ಲಿ ಅವೆರಡೂ ದಾಯಾದಿಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಬಂಧ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

'ಅರಸನೆಂಬ ಪಾತಕನೆನ್ನಂ ತೊಡೆಯೇರಿಸಿ ಕೇಳಿಕೆಯಾದೊಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದೆನುಂತೆ ನಿಲಲಣ್ಣುವೆನೇ...ನೀನುರದೊಡೆ ಸಾವವಳೆನಗೆ ಮಿಕ್ಕ ಗಂಡರ್ ಸವಸೋದರರ್' ಎಂದು ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟವಂಕನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವಾಗ, ಊರ್ಚಿದ ಖಡ್ಗದೊಡನೆ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದ ಯಶೋಧರನ ಕೈ ತನಗೆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ತಾನೆ ಮೇಲೆರುತ್ತದೆ. 'ಇರ್ವರುಮನೆರೊಗಂ ಮಾಡಲ್, ಮನಸ್ಸು ಕದಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 'ಧೃತಿ ಬಂದಾಗಳ್ ಮಾಣೆಂಬ ತೆರೆದೆ' ಅಸಹ್ಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಶೋಧರ.

ಅಸಿಲತೆ ರಣಧೌತಮದೀ

ಮಸಿ ಮುಸುಡನ ಜೀವಕಪ್ಪಿನ ಕಂದಿದೊಡೆ
 ಕ್ಲೆಸೆಯನಡರ್ಡೆನ್ ಕೀರ್ತಿ
 ಪ್ರಸರದ ಕುಡಿ ಕಯ್ವೆ ಸೊಲೆಯ ಕುಡಿಯವೊಲಕ್ಕುಂ' (ಯ.ಚ.2-55)
 ಅಳಿಪುಳ್ಳೊಡೆನೋಡಿರದೊಡ
 ನರೆವುದು ಪೆಣ್ ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯ ಚಿ: ಕಿಸುಗುಳಮೆಂ
 ದುರುವುದೆ ಗೆಲ್ಲಂ ಗೊಂಡಾ
 ಪುರುಪುಟ್ಟುವ ನರಕದೊಳಗೆ ಬೀಳ್ತನೆ ಚದುರಂ (ಯ.ಚ.2-55)

ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದು ಇರಿಯಲೊಲ್ಲದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಬಂದು ಮೊದಲಿನಂತೆ
 ಮಲುಗುತ್ತಾನೆ. ಅಮೃತಮತಿಯೂ ಬಂದು ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಾಳೆ.

ಮುಟ್ಟದೊಡೆ ಸುಖದ ಸೋಂಕಂ'
 ಪುಟ್ಟಸುವಾ ವಾಮೆ ವಾಮೆಯಾದೊಡೆ ಮುನ್ನಂ
 ಬಟ್ಟಿದುವೆನಿಸುವ ಮೊಲೆ ನಿ
 ವೆಟ್ಟಿದುವಾದುವು ನೃಪಂಗೆ ಬೆನ್ನೋಂಕಲೊಡಂ' (ಯ.ಚ.2-58)
 ಬದಗುಳಿಗನ ತೋಳ್ಕುಟ್ಟಿದ
 ಸುದತಿಯೊಳಿಂಬಾಗದಂತೆ ಕೆಟ್ಟಿದು ಪುರ್ ಮು
 ಟ್ತಿದ ದುಗ್ಧದಂತೆ ನೀಮುರ್
 ಟ್ತಿದ ಚೇನೆಯಂತೆ ಪತಿಗೆ ಶಯ್ಯಾತಳದೊಳ್ (ಯ.ಚ.2-59)
 ಆ ರಾಜಕುಮಾರಂ ಬರೆ
 ಕಾ ರೂಪಿನ ಪೆಂಡಿರಿಂತು ಕರಬಾದೊಡೆ ಚಿ:
 ಕೂರಿಸುವ ಕೂರ್ಪ ಮಾತಂ
 ಮಾರಿಗೆ ಕುಡು ಸಿರಿಯನೊಟ್ಟ ಸುಡು ಹೋಗೆಂದು ಯ.ಚ.2-63)
 ಒಲಿಸಿದ ಪೆಣ್ ಪೆರರೊಳ್ ಸಂ
 ಚಲಿಸಿದೊಡಿದು ಸುಖಮೆ ಪರಮಸುಖಸಂಪದಮಂ
 ಸಲಿಸಿ ಸಲೆ ನೆರೆವ ಮುಕ್ತಿಯ
 ನೊಲಿಸುವೆನಿನೊಲ್ಲೆನುರೆದ ಪೆಂಡಿರ್ ನಣ್ಣಂ (ಯ.ಚ.2-64)

ಹೀಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಪರನಾದ ಯಶೋಧರ ಮುಂದಿನ ನವಿಲಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ
 ಅಷ್ಟವಂಕನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕುವುದರ ಮೂಲಕ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ
 ವಸುಷೇಣ ಯಶೋಧರರಿಬ್ಬರೂ ಮೊದಲಿಗೆ ಕ್ರೋಧೋದ್ರಿಕ್ತರಾಗಿ ಆನಂತರ ವೈರಾಗ
 ಪರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಹೀಗೆ ವಿರಕ್ತರಾಗುವುದು ತಮ್ಮ ಆ ಸತಿಯರಲ್ಲಿ
 ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರೇಮದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಮೃತಮತಿ
 ಅಷ್ಟವಂಕ-ಪರಸ್ಪರ ಒಲಿದುದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ಸೇಡು
 ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೂ ಅವನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ:

1. ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ, ಸಮಗ್ರ ವಿಮರ್ಶೆ: ಸಂ-1 (2016), ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. 101.
2. ಕುವೆಂಪು, ದ್ರೌಪದಿಯ ಶ್ರೀಮುಡಿ (2020), ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ಪು. 17.
3. ಅದೇ, ಪು. 21
4. ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ (1961), ಶಾರದ ಮಂದಿರ, ಮೈಸೂರು, ಅರಿಕೆ, ಪು. 1.
5. ಸಿ. ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ, ಎರಡು ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಪು. 296-297.
6. ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ, ಜನ್ಮ (1975), ಐಬಿಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. 174.
7. ಕೆ. ವೆಂ. ರಾಘವಾಚಾರ್, ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ (1961), ಶಾರದ ಮಂದಿರ, ಮೈಸೂರು, ಅರಿಕೆ, ಪು. 30.
8. ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ, ಸಮಗ್ರ ವಿಮರ್ಶೆ: ಸಂ-1 (2016), ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. 104.